

ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

ЛЕПЕЙКО Т. І., МАЗОРЕНКО О. В.

УДК 631.145

Лепейко Т. І., Мазоренко О. В. Обґрунтування технології формування інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства

Стаття присвячена питанням формування інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці технології формування інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства. Аналізуючи, систематизуючи й узагальнюючи наукові праці сучасних науковців, було розглянуто підходи щодо організації інформаційного забезпечення на підприємстві. Надано особливості та зміст процесів функціонування та розвитку підприємства, зміст поняття «інформаційне забезпечення» та визначено його основні завдання. Розроблено технологію формування інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства, що являє собою послідовність етапів роботи з інформацією в процесі досягнення цілей етапу діяльності підприємства. Зазначено, що використання запропонованої технології сучасними підприємствами дозволить підвищити ефективність їх функціонування та розвитку.

Ключові слова: функціонування підприємства, розвиток підприємства, інформаційне забезпечення, інформаційна модель, інформаційний процес.
Рис.: 1. **Бібл.:** 13.

Лепейко Тетяна Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та бізнесу, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: tanya_lep@rambler.ru

Мазоренко Оксана Володимирівна – старший викладач, кафедра менеджменту та бізнесу, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: maoks@bk.ru

УДК 631.145

UDC 631.145

Лепейко Т. И., Мазоренко О. В. Обоснование технологии формирования информационного обеспечения функционирования и развития предприятия

Статья посвящена вопросам формирования информационного обеспечения функционирования и развития предприятия. Цель статьи состоит в теоретическом обосновании и разработке технологии формирования информационного обеспечения функционирования и развития предприятия. Анализируя, систематизируя и обобщая научные труды современных ученых, были рассмотрены подходы к организации информационного обеспечения на предприятии. Представлены особенности и содержание процессов функционирования и развития предприятия, сущность понятия «информационное обеспечение» и определены его основные задачи. Разработана технология формирования информационного обеспечения функционирования и развития предприятия, которая представляет собой последовательность этапов работы с информацией в процессе достижения целей этапа деятельности предприятия. Отмечено, что использование предложенной технологии современными предприятиями позволит повысить эффективность их функционирования и развития.

Ключевые слова: функционирование предприятия, развитие предприятия, информационное обеспечение, информационная модель, информационный процесс.

Рис.: 1. **Библ.:** 13.

Лепейко Татьяна Ивановна – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой менеджмента и бизнеса, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: tanya_lep@rambler.ru

Мазоренко Оксана Владимировна – старший преподаватель, кафедра менеджмента и бизнеса, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: maoks@bk.ru

Lepeyko T. I., Mazorenko O. V. Justification of the Technology of Formation of Information Support of Functioning and Development of an Enterprise

The article is devoted to issues of formation of information support of functioning and development of an enterprise. The goal of the article is to theoretically justify and develop a technology of formation of information support of functioning and development of an enterprise. While analysing, systemising and generalising scientific works of modern scientists, the article considers approaches to organisation of information support at an enterprise. The article provides specific features and content of processes of functioning and development of an enterprise, essence of the «information support» notion and identifies its main tasks. It develops a technology of formation of information support of functioning and development of an enterprise, which is a succession of stages of work with information in the process of achievement of goals of a stage of activity of an enterprise. It notes that the use of the proposed technology by modern enterprises would allow increase of efficiency of their functioning and development.

Key words: enterprise functioning, enterprise development, information support, information model, information process.

Pic.: 1. **Bibl.:** 13.

Lepeyko Tatyana I. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department of Management and Business, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: tanya_lep@rambler.ru

Mazorenko Oksana V. – Senior Lecturer, Department of Management and Business, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: maoks@bk.ru

На сьогоднішній день адаптація підприємств до умов зовнішнього середовища, обґрунтування та вибір напрямків функціонування та розвитку стають важливими питаннями для українських підприємств. У сучасних умовах інформаційної економіки мін-

ливість середовища та підвищення попиту на інформацію зумовлюють інтерес до проблем інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства, адже ефективне функціонування та розвиток підприємства неможливе без якісного, своєчасного, достатнього

інформаційного забезпечення всіх сфер діяльності підприємства та всіх рівнів його управління. Оскільки в процесі функціонування та розвитку підприємство стикається з великими обсягами різноманітної інформації про внутрішні процеси та зміни у зовнішньому середовищі, формування інформаційного забезпечення має на меті своєчасну доставку достатньої, актуальної та релевантної інформації для досягнення цілей функціонування та розвитку підприємства.

Проблемам інформаційного забезпечення підприємства присвячено роботи Левицького С., Лепи Р., Салиги С., Фатюхи В., Саенко В., Демидової І., Цопи Н., Шляги О. та інших [4; 9; 10; 11; 12]. Аналіз та узагальнення вивчення праць вищезазначених науковців дозволило дійти висновку, що недостатньо дослідженими залишаються питання формування інформаційного забезпечення, що враховує особливості функціонування та розвитку підприємства.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розробка технології формування інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства.

Об'єктом дослідження виступає інформаційне забезпечення підприємства, а *предметом* – теоретичні та методичні підходи до формування інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства.

Керівництво сучасних підприємств розуміє, що будь-які процеси на підприємстві неможливі без постійного пошуку, аналізу, обробки та використання інформації. Як стверджують Левицький С. і Лепа Р. у роботі [3], будь-яка діяльність починається з накопичення інформації, а саме, відбувається збирання, аналіз та обробка інформації про зовнішнє середовище та внутрішні процеси, при цьому використання інформаційних систем підвищує ефективність діяльності підприємства. Так, інформація стає одним з основних ресурсів підприємства в сучасному бізнес-середовищі.

Таким чином, формування інформаційного забезпечення підприємства є складовою його діяльності та сприяє досягненню цілей функціонування чи розвитку підприємства.

Для обґрунтування особливостей інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства перш за все необхідно визначитись з тлумаченням основних понять.

Так, згідно з авторським баченням, що висвітлено в роботі [6], інформаційне забезпечення функціонування та розвитку підприємства – це процес моніторингу інформаційного середовища, зберігання, передавання, обробки та використання інформації для задоволення інформаційних потреб у процесі формування та досягнення цілей функціонування та розвитку підприємства.

На сьогоднішній день існує багато підходів щодо організації інформаційного забезпечення діяльності підприємства. Так, у роботі [9], Саенко В. і Демидова І. в основу організації інформаційного забезпечення поклали системний і комплексний підходи, які передбачають створення єдиної інформаційної бази, використання типової схеми інформаційних потоків, урахування змін

зовнішнього та внутрішнього середовища та постачання даних про ці зміни.

В основу підходу, що запропонований в роботі Гереевої Т. [2], також покладено формування єдиної інформаційної бази, якому передують інформаційний процес щодо обробки та аналізу інформації про зовнішнє та внутрішнє середовище.

Організація інформаційного забезпечення на основі системного підходу запропонована Бушуєвою Л. в роботі [1], яка розглядає інформаційне забезпечення як систему з її ознаками та властивостями, при цьому спостерігається узгодженість всіх підрозділів в процесі задоволення інформаційних потреб.

Лафта Д. [4] також пропонує організувати інформаційне забезпечення з використанням інформаційних моделей. Інформаційна модель – схема потоків інформації, що відображає різні процедури виконання функцій управління підприємством та показує по кожному завданню зв'язок вхідних і вихідних документів і показників. Автор також наголошує, що інформаційне забезпечення повинно задовольняти потреби підприємства в інформації.

Салига С. та Фатюха В. [10] ототожнюють інформаційне забезпечення з процесом трансформації початкових даних, зібраних з різних джерел, у первинну аналітичну інформацію, на основі аналізу якої відбувається розробка та реалізація управлінського рішення. Таким чином, система інформаційного забезпечення виступає у вигляді інформаційного процесу, який складається з трьох етапів: підготовчого, обчислювального та споживання.

У роботі [9] Родина Л. розглядає процес формування моделі інформаційного забезпечення на основі регламентаційного підходу у відповідності зі структурним підходом. Регламентація дозволяє організувати управлінську діяльність по принципу конвеєра – набору заздалегідь визначених процедур у формі регламентів, що створюють безперервний алгоритм дій. Згідно з типовим регламентам діяльності на кожному етапі інформаційного процесу існують моделі («як є» та «як має бути»). На основі моделей «як повинно бути» послідовно формуються системна, технологічна та робоча моделі управління.

Науковці [7; 11 – 13] невід'ємним елементом інформаційного забезпечення визначають застосування інформаційних технологій. При цьому Цопа Н. [11] представляє систему інформаційного забезпечення як сукупність інформаційних технологій, що дозволяють проводити моніторинг середовища, аналізувати дані та приймати рішення. Шляга О. [12] розглядає інформаційне забезпечення як взаємозв'язок інформаційних технологій, реінжинірингу бізнес-процесів та інформаційних менеджерів. Підхід Панкова В. [7] передбачає побудову інтегрованої системи управління ресурсами підприємства, забезпечення підтримки інтеграції усіх функцій з використанням моделі єдиної інформаційної інфраструктури підприємства. Згідно з підходом Якимової О., викладеному в [13], інформаційне забезпечення являє собою сукупність бази даних і системи управління базою даних, системи вхідної та вихідної

інформації, а також уніфіковану систему документації. Інформаційне забезпечення організується на основі технічного та програмного забезпечення та є по відношенню до них забезпеченням більш високого рівня.

За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що на сьогодні не існує універсального підходу щодо формування інформаційного забезпечення підприємства, а тим більше, процесів його функціонування та розвитку.

Слід зазначити, що інформаційне забезпечення повинно враховувати особливості процесів функціонування та розвитку підприємства. Таким чином, для обґрунтування технології формування інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства необхідно визначити основні завдання такого інформаційного забезпечення.

Згідно з авторським баченням [5] під розвитком підприємства розуміється сукупність процесів на підприємстві, які відбуваються під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища і виражаються в якійсь зміні складу, структури та способу функціонування й спрямовані в більшій мірі на досягнення стратегічних цілей підприємства. А функціонування підприємства визначається як сукупність процесів на підприємстві, які виражаються у поступових кількісних та якісних змінах підприємства, що спрямовані більшою мірою на реалізацію основних функцій підприємства, досягнення поточних цілей, збереження його цілісності та забезпечення стійкості.

Так, в основу розмежування процесів функціонування та розвитку підприємства покладено орієнтацію на досягнення поточних і стратегічних цілей відповідно, функціонування та розвиток підприємства знаходиться під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, реакція на такий вплив залежить від етапу функціонування чи розвитку підприємства. Усе це обумовлює необхідність інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства.

Проведений аналіз сучасних підходів до формування інформаційного забезпечення та сутності процесів функціонування та розвитку підприємства дозволив зробити висновок, що формування інформаційного забезпечення функціонування і розвитку підприємства повинно орієнтуватися на досягнення цілей і підтримку процесів функціонування та розвитку. У зв'язку з цим основні завдання формування інформаційного забезпечення функціонування і розвитку підприємства такі:

- ✦ орієнтація інформаційного забезпечення на досягнення цілей функціонування або розвитку підприємства;
- ✦ визначення інформаційних потреб;

- ✦ формування та моніторинг інформаційного середовища функціонування і розвитку підприємства;
- ✦ вибір джерел надходження інформації;
- ✦ організація збору, фіксації, обробки, передачі, зберігання і використання інформації;
- ✦ побудова моделі інформаційних потоків;
- ✦ проведення оцінки ефективності інформаційного забезпечення.

Виходячи із завдань інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства запропонуємо технологію формування інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства (рис. 1).

На першому етапі за результатами попередньо проведеного визначення етапу життєвого циклу – функціонування чи розвитку, підприємство визначає основні цілі своєї діяльності в рамках того етапу, на якому воно знаходиться.

На наступному етапі залежно від цілей функціонування чи розвитку формулюються цілі інформаційного забезпечення.

Далі відбувається визначення інформаційних потреб на основі цілей діяльності підприємства. Інформаційні потреби визначають необхідну для досягнення цілей та вирішення завдань інформацію. При формуванні інформаційних потреб необхідно дотримуватись принципу вичерпності, оскільки в ході досягнення цілей діяльності підприємство потребує актуальну, повну інформацію в потрібні строки та в потрібних обсягах. А нестача інформації може негативно вплинути на досягнення цілей функціонування чи розвитку підприємства.

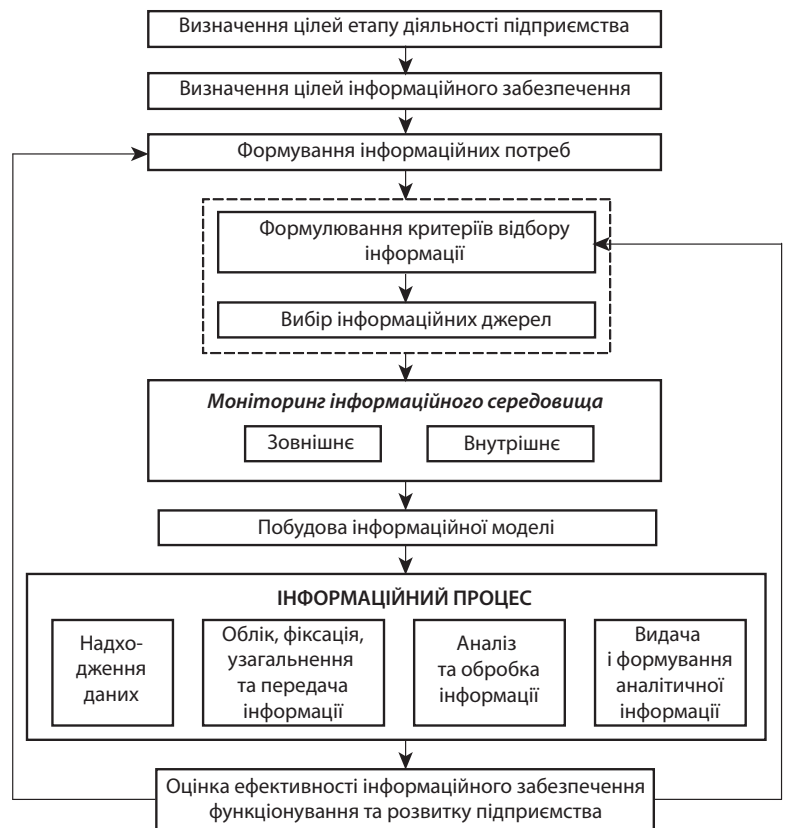

Рис. 1. Технологія формування інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства

Наступним етапом формування інформаційного забезпечення є вибір джерел надходження інформації та формування критеріїв, яким повинна відповідати інформація. При цьому до основних критеріїв щодо інформації належать такі: актуальність, достовірність, об'єктивність, корисність, достатність та доступність. На основі цих вимог формуються вимоги щодо обсягу, змісту та строків надходження інформації.

На етапі інформаційного забезпечення, згідно з авторським підходом, відбувається моніторинг інформаційного середовища функціонування та розвитку підприємства, який являє собою сукупність сфер формування і використання інформації, що впливає на функціонування та розвиток підприємства. При цьому, залежно від етапу і цілей функціонування або розвитку необхідно проводити вибір елементів інформаційного середовища, що підлягають моніторингу. Серед основних складових інформаційного середовища в роботі [6] розрізняють зовнішнє середовище у вигляді загального і безпосереднього середовища і внутрішнє середовище.

На наступному етапі відбувається побудова інформаційної моделі, яка представляє собою модель інформаційних потоків функціонування та розвитку підприємства. Інформаційна модель відображає інформаційний обмін між структурними підрозділами підприємства в процесі досягнення та реалізації цілей функціонування чи розвитку. Основною метою побудови інформаційної моделі є структуризація та впорядкування інформаційних потоків.

На основі побудованої інформаційної моделі здійснюється інформаційне забезпечення процесу щодо досягнення цілей функціонування та розвитку підприємства. Інформаційний процес – це сукупність дій щодо збирання, обліку та узагальнення, передачі, обробки та формування аналітичної інформації.

Заключним етапом технології формування інформаційного забезпечення є оцінка ефективності останнього. Оцінка ефективності інформаційного забезпечення відбувається на основі задоволення інформаційних потреб у процесі досягнення цілей функціонування та розвитку підприємства. Якщо результат є позитивним, й інформаційні потреби задоволено, а поставлені цілі досягнуто, то процес інформаційного забезпечення починається з постановки нових цілей, потреб для підтримки функціонування та розвитку чи досягнення нових цілей. Після цього проводиться аналіз причин незадоволення інформаційних потреб, у результаті якого повертаються до етапу вибору джерел надходження інформації та формування вимог до інформації. Далі інформаційне забезпечення здійснюється відповідно до технології.

ВИСНОВКИ

Отже, можна зробити висновок, що основними складовими інформаційного забезпечення, згідно з авторським підходом, є цілі функціонування та розвитку підприємства, інформаційні потреби, інформаційна модель й інформаційний процес. Так, використання запропонованої технології формування інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємства дозволяє поєднати цілі етапу діяльності підприємства з

процесом інформаційного забезпечення, при цьому інформаційне забезпечення здійснюється суворо в обсязі і напрямках, що забезпечують досягнення поставлених цілей функціонування або розвитку підприємства. Запропонована технологія формування інформаційного забезпечення охоплює всі можливі і необхідні етапи для якісного задоволення інформаційних потреб функціонування та розвитку підприємства. Використання даної технології підприємствами забезпечить ефективне інформаційне забезпечення, що, у свою чергу, підвищить ймовірність досягнення поставлених цілей і забезпечить функціонування та розвиток підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Бушуева Л. И.** Информационно-аналитическое обеспечение маркетинговой деятельности организаций: теория и методология статистического исследования : монография / Л. И. Бушуева. – Москва : Издательство «Академия Естествознания», 2007. – 237 с.
- 2. Гереева Т. Р.** Системный подход к формированию информационного обеспечения стратегического управления предприятием АПК / Т. Р. Гереева // Региональные проблемы преобразования экономики. – 2009. – № 2. – С. 150 – 158.
- 3.** Інформаційні системи на підприємствах: розвиток теорії та практики : монографія / С. І. Левицький, Р. М. Лепа, Ю. О. Коваленко, О. В. Фінагіна, К. В. Харіна / НАН України. Ін-т економіки промисловості: За ред. Лепи М. М. – Донецьк : ООО «Юго-Восток, Лтд», 2007. – 250 с.
- 4. Лафта Д.** Управленческие решения : учеб. пособие / Д. Лафта. – М.: Центр экономики и маркетинга, 2002. – 304 с.
- 5. Лепейко Т. І.** Розкриття сутності функціонування та розвитку підприємства / Т. І. Лепейко, О. В. Мазоренко // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Випуск 232: В 5 т. – Т. V. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2007. – 298 с. – С. 1226 – 1231.
- 6. Мазоренко О. В.** Особливості інформаційного забезпечення функціонування та розвитку підприємств / О. В. Мазоренко // Управління розвитком : збірник наукових робіт. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – № 18. – С. 55 – 57.
- 7. Панков В. А.** Формирование информационной инфраструктуры промышленного предприятия для проведения аналитических исследований конкурентной среды / В. А. Панков, А. П. Листопад, В. П. Плещак [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dSPACE.nbuv.gov.ua:8080/dSPACE/bitstream/handle>
- 8. Родина Л. А.** Моделирование информационного обеспечения процесса управления на основе регламентационного подхода / Л. А. Родина // Вестник УГТУ – УПИ. – 2006. – № 1(72). – С. 121 – 129.
- 9. Саенко В. Г.** Інформаційне забезпечення промислового підприємства на шляху стійкого розвитку економіки / В. Г. Саенко, І. А. Демидова. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Дала, 2009. – 372 с.
- 10. Салига С. Я.** Інформаційне забезпечення управлінських рішень на підприємствах: Монографія / С. Я. Салига, В. В. Фатюха. – Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2007. – 152 с.
- 11. Цопа Н. В.** Информационное обеспечение управляемого развития предприятий тяжелого машиностроения / Н. В. Цопа // Экономика Крыма. – 2010. – № 2(31). – С. 138 – 143.

12. Шляга О. В. Інформаційне забезпечення системи управління машинобудівних підприємств : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / О. В. Шляга; Приазов. держ. техн. ун-т. – Маріуполь, 2007. – 19 с.

13. Якимова О. Ю. Формирование структуры информационного обеспечения аграрного предприятия / О. Ю. Якимова. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://sisupr.mrsu.ru/2009-1/pdf/18_Yikimova.pdf

Tsopa, N. V. "Informatsionnoe obespechenie upravliemogo razvitiia predpriiaty tiazhelogo mashinostroeniia" [Information support managed development of heavy engineering companies]. *Ekonomika Kryma*, no. 2(31) (2010): 138-143.

Yakimova, O. Yu. "Formirovanie struktury informatsionnogo obespecheniia agrarnogo predpriatiia" [Formation of the structure of agricultural information management company]. http://sisupr.mrsu.ru/2009-1/pdf/18_Yikimova.pdf

REFERENCES

Bushueva, L. I. *Informatsionno-analiticheskoe obespechenie marketingovoy deiatelnosti organizatsiy: teoriia i metodologiya statisticheskogo issledovaniia* [Information and analytical support for the marketing activities of organizations: Theory and Methodology of statistical research]. Moskva: Akademiia Estestvoznaniia, 2007.

Gereeva, T. R. "Sistemnyy podkhod k formirovaniu informatsionnogo obespecheniia strategicheskogo upravleniia predpriatiem APK" [A systematic approach to the development of information security strategic management of agribusiness]. *Regionalnye problemy preobrazovaniia ekonomiki*, no. 2 (2009): 150-158.

Levytskyi, S. I., Lepa, R. M., and Kovalenko, Yu. O. *Informatsiini systemy na pidpriemstvakh: rozvytok teorii ta praktyky* [Information systems in enterprises: development of theory and practice]. M. – Donetsk: Yuho-Vostok, Ltd, 2007.

Lafta, D. *Upravlencheskie resheniia* [Management decisions]. Moscow: Tsentr ekonomiki i marketinga, 2002.

Lepeiko, T. I., and Mazorenko, O. V. "Rozkryttia sutnosti funktsionuvannia ta rozvytku pidpriemstva" [Disclosure of functioning and development]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. V, no. 232: 1226-1231.

Mazorenko, O. V. "Osoblyvosti informatsiinoho zabezpechennia funktsionuvannia ta rozvytku pidpriemstv" [Features information support operations and business development]. *Upravlinnia rozvytkom*, no. 18 (2010): 55-57.

Pankov, V. A., Listopad, A. P., and Pleskach, V. P. "Formirovanie informatsionnoy infrastruktury promyshlennogo predpriatiia dlia provedeniia analiticheskikh issledovaniy konkurentnoy sredy" [Formation of the information infrastructure of the industrial enterprises to carry out analyzes of the competitive environment]. <http://dspace.nbu.gov.ua:8080/dspace/bitstream/handle>.

Rodina, L. A. "Modelirovanie informatsionnogo obespecheniia protsessa upravleniia na osnove reglamentatsionnogo podkhoda" [The modeling of information security management process is based on regulatory approach]. *Vestnik UGTU-UPI*, no. 1(72) (2006): 121-129.

Saienko, V. H., and Demydova, I. A. *Informatsiine zabezpechennia promyslovoho pidpriemstva na shliakhu stiikoho rozvytku ekonomiky* [Information management industry on a path of sustainable economic development]. Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2009.

Salyha, S. Ya., and Fatiukha, V. V. *Informatsiine zabezpechennia upravlinskykh rishen na pidpriemstvakh* [Information support management decisions in the workplace]. Zaporizhzhia: HU ZIDMU, 2007.

Shliaha, O. V. "Informatsiine zabezpechennia systemy upravlinnia mashynobudivnykh pidpriemstv" [Information zabezpechennia management engineering companies]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00. 04*, 2007.